

Драгиша Бојовић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

Центар за црквене студије, Ниш

e-mail: dragisa.bojovic@filfak.ni.ac.rs

ИЗУЗЕТНИ ДОМЕТИ ТЕОРИЈСКОГ САГЛЕДАВАЊА ЦРКВЕНОСЛОВЕНСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Александар Наумов, ИДЕЈА - ОБРАЗ – ТЕКСТ.

Исследования по црковнославјанској литератури, Индрик, Москва, 2020, 246 стр.

У Москви је претходне године објављена књига професора Александра Наумова, ИДЕЈА - ОБРАЗ – ТЕКСТ. *Исследования по црковнославјанској литератури*, у едицији *Slavia Christiana* Центра за интердисциплинарна истраживања словенске књижевности Института за славистику Руске академије наука. У предговору књиге проф. Красимир Станчев истиче да се ово руско издање може сматрати допуњеним и делом прерађеном и актуелизованом варијантом италијанске књиге Александра Наумова, *IDEA – IMMAGINE – TESTO. Studi sulla letteratura slavo-ecclesiastica*, Alessandria, 2004. Између италијанског и руског издања појавила се 2009. године књига професора Наумова и на српском језику (*Старо и ново. Студије о књижевности православних Словена*, Центар за црквене студије, Ниш, 2009), добрим делом фокусирана на истраживања српског средњег века. Са руским и италијанским издањем повезују је текстови и разматрања о књижевно-теоријском термину *слој-посредник*, који је постао кључ разумевања односа црквенословенски и библијске књижевности.

Професор Александар Наумов спада у ред водећих светских слависта и историчара духовне културе православних Словена. Широко је спектар његових научних интересовања: кирило-методијевистика, историја и херменеутика црквенословенске писмености, теорија и пракса превођења сакралних текстова итд. Највећи део професионалне каријере провео је на универзитетима у Кракову и Венецији. Објавио је неколико књига и преко триста научних радова. Сарадник је Центра за црквене студије од његовог оснивања и председник је Програмског савета Међународног центра за православне студије.

Књига коју овде представљамо састоји се из четири поглавља: *Црквенословенска књижевност као систем, Специфичност литерарне комуникације у православном средњовековљу, Реч Божја и уметничко надахнуће и Библијски елементи у уметничкој структури црквенословенских књижевних дела*. Прво поглавље углавном се бави проблемом жанра и превођења. Друго доноси одличне теоријске поставке о уметничкој комуникацији, естетичким проблемима и богослужбеним амбијентом књижевности у средњем веку. У трећем делу обрађене су теме о божанском пореклу речи, премудрости и богонадахнућа, док се у четвртном, преко жанровске анализе химнографије, хагиографије, молитве и слова, указује на библијску основу уметничке структуре књижевног текста. Наумов за основу својих анализа узима текстове о Св. Ћирилу и Методију, затим дела Климента Охридског, Кирила Туровског, Доментијана, Теодосија, Григорија Цамблака и других. И то показује да он књижевност православних Словена посматра као један систем или духовни простор именован појмом *Slavia Orthodoxa*. Имајући у виду органску везу ове књижевности са византијским наслеђем, онда се паралелно може користити и термин *Pax Byzantino-Slava*.

У анализи поменутих тема доминира књижевно-теоријски приступ, што је дуго недостајало, научним истраживањима црквенословенске књижевности. Из тога је, поред теорија о *посредничком слоју*, израсла компатибилна теорија о тријади *идеја-слика-текст*, према којој је књига и добила име. Поменуте теорије, у чијој основи је богословски смисао, представљају кључ за разумевање и тумачење средњовековног текста. Његова структурно-функционална равна сагледава се преко утицаја библијске и патристичке књижевности, првенствено преко њихове богослужбене улоге. Управо се комуникацијска ситуација словенског књижевног средњовековља може дефинисати као ситуација богослужења, а оно је, како каже Наумов, и у основи уметничког мишљења ове епохе.

Књига која је пред руским читаоцима, а поготову пред онима који се баве проучавањем црквенословенске књижевности, представља целовит и заокружен поглед на свештену књижевност словенског света, која представља незаобилазан део европске и светске културе. Професору Наумову припадају велике заслуге не само као аутору ове књиге, већ и као некоме ко је на путеве оваквог истраживања и, нарочито методологије истраживања, упутио бројне ученике широм света.